

Ciljevi Evropske unije u pogledu čiste energije će trebati 35 puta više litijuma i 7 do 26 puta više retkih metala u 2050. u poređenju sa današnjim. Kritične sirovine su ključni sastojak svake **zelene tranzicije**, ali pitanje koje se postavlja je: da li rudarenje može da ide ruku pod ruku sa zakonima o zaštiti prirode? Kritične sirovine čine okosnicu viokotehnoloških proizvoda, tehnologija i drugih industrijskih aplikacija. To znači da bi bilo koja tranzicija bila uspešna, mora postojati odgovarajuća dostupnost kritičnih sirovina. Za **Evropsku uniju**, ovo predstavlja glavobolju jer svi vitalni resursi potiču izvana, ostavljajući blok podlošan nestabilnosti cena, poremećajima u snabdevanju, strateškoj zavisnosti i zabrinutosti za životnu sredinu vezano za nabavku kritičnih sirovina iz zemalja sa manje stroge ekološke regulative.

Na primer, očekuje se da će potražnja EU za **litijumom** koji se obično koristi u baterijama električnih vozila i za skladištnje energije, porasti 12 puta do 2030. godine, i sa wličnim trendovima će se nastaviti sa potražnjom kritičnih sirovina kao što su nikel, bakar i kobalt, od kojih se sve uvozi u Evropu i ključnoj je za stvari poput proizvodnje čiste obnovljive energije. Prema studiji „**Metali za čistu energiju**“ koju je 2022. sproveo Eurometaux, Evropska unija trenuno prolazi kroz kritičnu nestašicu metala za čistu energiju, koji su potrebni za bezbrojne projekte čiste energije koje su već započeti. Izveštaj ukazuje na to da ako EU ima cilj da dostigne sve ciljeve čiste energije, trebaće 35 puta više litijuma i 7 do 26 puta više količine retkih materijala u 2050. godini u poređenju sa današnjim.

Lisbet Gregoar, vodeći autor izveštaja kaže da: „Evropa treba hitno da odluči kako će da premosti nadolazeći jaz u snabdevanju primarnim metalima. Bez odlučne strategije dolazi do rizika nove zavisnosti od neodrživih dobavljača“.

Dakle, kako EU planira da premosti ovaj jat u snabdevanju?

16. marta Evropska komisija je objavila **Zakon o kritičnim sirovinama** (CRM Act), koji je zakonski predlog koji ima za cilj da ojača autonomiju EU u snabdevanju ključnim sirovinama nakon Kovid 19i energetske krize nakon ruske invazije na Ukrajinu.

Kroz „skup akcija kako bi se osigurao pristup EU bezbednom, raznovrsnom, pristupačnom i održivom snabdevanju kritičnim sirovinama“, Zakon o CRMu opisuje novu strategiju, EU i donekle kontroverzno, uključuje fokus na jačanje rudarskih aktivnosti i projekata unutar Unije.

Rudarenje pouzdano snabdevnje

S obzirom da EU nastoji da se manje osanja na uvoz, a posebno na Kinu koja trenutno snabdeva oko 95% retkih zemalja u EU, rudarstvo se smatra jednim delom višestranne strategije CRM zakona koja takođe uključuje diversifikaciju uvoza kroz trgovinske akcije i strateška partnerstva i ulaganje u reciklažu, preradu i kružno korišćenje kritičnih sirovina.

Današnja komunikacija ima za cilj da maksimalno poveća našu sposobnost pristupa, obrade, prerade, recikliranja i primene kritičnih sirovina“, rekao je komesar za trgovinu Vladis Dombrovskis najavljujući predog.

„Naš cilj je da do 2030. godine naši kapaciteti dostignju najmanje 10% domaće potražnje za rudarstvo i vađenje, najmanje 40% za preradu i obradu i najmanje 15% za reciklažu“ nastavio je on.

Rudarski aspekt je verovatno onaj koji je izazvao najviše kontroverzi zbog zabrinutosti o tome kakve implikacije bi to moglo imati u smislu ekoloških i ljudskih troškova rudarenja, koja je decenijama uglavnom bila skrivena od direktnog pogleda EU.

Prema Krisu Heronu, direktoru komunikacija i javnih poslova u Eurometauxu, ključ je u budućem evropskom lancu snabdevanja je osiguranje da nedostatak resursa ne podriva njegove ciljeve.

„Globalno gledano, gasovod rudarskih projekata ne ide u korak sa brzinom energetske tranzicije. Postoji velika zabrinutost oko dostupnosti nekih od resursa 2030. i postoji veliki rizik od uskih grla ili povećavanja cena“, upozorio je on.

Prema izveštaju Eurometauxa, Evropa ima potencijal da zadovolji i do 20% svojih potreba za rudarstvom interno i preradi preko 40% specifičnih sirovina. Zakon o **CRM** nastoji da iskoristi ovaj potencijal tako što će se baviti pitanjima kao što su ulaganja u istraživanje minerala i kašnjenja, i uska grla u dozvolama za ekstrakciju, preradu i recikliranje.

„Brzo izdavanje dozvola trebalo bi da bude dozvoljeno za projekte za koje se smatra da imaju strateški značaj za blok, uz istovremeno zadržavanje visokih ekoloških, društvenih i upravljačkih standarda (ESG)“, rekao je izvršni direktor Benard Šefer iz EIT Sirovina koje finansira EU do objavljivanja CRM zakona.

„U Kini dobijate dozvolu za rudnik za tri meseca, za razliku od 15 do 17 godina, koliko je u Evropi“. Nastavio je Šefer.

Rudarstvo u Evropi?

Prema listi kritičnih sirovina Evropske komisije za 2020., koja uključuje 30 minerala i metala, EU ima značajne rezerve ili resurse antimona, boksita, kobalta, fluorita, grafita, indijuma, magnezijuma, niobijuma, fosfatnih stena, metala platinske grupe, retkih zemljanih elemenata, i vanadijum, između ostalih.

Međutim, eksploatacija ovih resursa suočava se sa različitim izazovima, kao što su visoki troškovi eksploatacije, tehničke poteškoće, ekološka i socijalna zabrinutost i konkurencija proizvođača sa nižim troškovima u drugim regionima.

Kroz Zakon o CRM-u, EU ima za cilj da poveća održivo i odgovorno iskopavanje CRM-a unutar svojih granica, dok istovremeno diverzifikuje svoje izvore snabdevanja kroz

partnerstvo sa drugim zemljama i regionima. Zakon će pokušati da se pozabavi pitanjima kao što su vreme izrade potencijalnih rudnika, nedostatak lokalne javne podrške i veći evropski troškovi rada i energije koji trenutno utiču na nove i planirane rudnike u regionu. Otvaranje novog rudnika u Evropi obično traje između 10 i 20 godina i u pitanju su velika kapitalna ulaganja, što otežava ispunjavanje rastuće potražnje uz uporedivo povećanje ponude.

Štaviše, društveno i političko protivljenje puštanju u rad novih rudnika, na šta ukazuje masovno protivljenje javnosti rudniku litijuma Jadar, koji je trebalo da postane jedan od najvećih u svetu, ali je sada obustavljen zbog ekoloških zabrinutosti, je bio snažan inhibicijski faktor u nastojanju da se više rudari unutar bloka.

Ipak, CRM zakon otkriva želju **Evropske komisije** da dozvoli rudarskim projektima za koje se smatra da su od strateškog značaja da imaju koristi od rokova za izdavanje dozvola od dve godine.

Ovo bi moglo biti posebno značajno kada su u pitanju materijali kao što je litijum, gde bi unutrašnje rezerve mogle da zadovolje 25 do 35 odsto evropske potražnje do 2030. godine, kaže Mihael Šmit, istraživač saradnik u Nemačkoj agenciji za mineralne resurse. Ovo bi u velikoj meri smanjilo trenutnu zavisnost od Čilea koji snabdeva 78% trenutne potrošnje litijuma u bloku.

Može li rudarstvo ići ruku pod ruku sa zakonima o zaštiti prirode?

Zaštitnici prirode imaju dugu istoriju protivljenja ekspanziji rudarstva u Evropi, i iako će rudarski projekti u zaštićenim područjima zahtevati dodatne procene uticaja da bi dobili zeleno svetlo, protivljenje je i dalje široko rasprostranjeno.

Nevladine organizacije i stručnjaci su se okupili da kritikuju novi pristup Komisije rudarstvu i ukazuju na činjenicu da ignorišu ekološke brige građana u mestima kao što je Tregeneć u Francuskoj, gde su protesti protiv novih rudarskih projekata gotovo su zaustavili planove. Ulje na vatru dolivaju i drugi protesti protiv novih rudarskih projekata u Portugalu, Nemačkoj, Švedskoj i Španiji. Ipak, za druge činjenica da će rudarstvo doći u Evropu može čak predstavljati priliku za nabavku kritičnih sirovina sa manje štete po životnu sredinu. „Mislim da je način na koji kopamo u Evropi verovatno... jedan od najboljih na svetu. Ali nama nije dozvoljeno da se bavimo rudarstvom“, rekao je Mikael Staffas, izvršni direktor i predsednik švedske rudarske kompanije Boliden, koji je takođe prokomentarisao da Evropa „srećno uvozi metale iz drugih delova sveta“ koje vadi sa daleko nižim ekološkim standardima. ”

Kako se širom Evrope otkrivaju novi izvori [kritičnih sirovina](#), a zakonodavstvo koje olakšava njihovo rudarenje dobija na zamahu, čini se da će EU insistirati na više internih izvora ovih

materijala.

Švedska rudarska kompanija [LKAB](#) već planira da iskopa nedavno otkrivenu rezervu od **preko milion tona retkih zemalja** u oblasti Kiruna na severu zemlje. „Moguće je drastično inovirati rudarstvo i učiniti ga privlačnijim za Evropu“, kaže Majk Bakston, šef odeljenja za inženjering resursa u TU Delft u Holandiji.

Iako LKAB još uvek nema dozvolu za rudarstvo, Zakon o CRM-u obećava da će olakšati ovakve projekte i da će proces dobijanja dozvola i eksploatacije biti pojednostavljen. Šta to znači za Evropu ostaje skriveno ispod površine.